

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ובירורי יוחסין

בהרכב הדיינים: הרב ש. חיים דומב, אב"ד; הרב יהושע ווייס; הרב יהושע הלוי לוי.

תביעה ממתקין מזגן על קלקולים שחלו בתוך ואחרי תקופת האחריות

תיק מס': 2885

(ערך התביעה: כ-10,000 שקל. לתשומת לב: נימוקים אלו עתידים להתפרסם בספר "פסקי דין – ירושלים" כרך טז, לאחר השלמת עריכת הגהות תיקונים ותוספות)

נושא הדיון

הנתבע התקין מזגן מרכזי באחריות בבית התובעים. בתוך תקופת האחריות קראו לו לתיקונים ותיקן, ושוב קרו הרבה פעמים לאחר תקופת האחריות שלא עבד כמו שצריך, וכל פעם שקראו לו בא וסידר, עד שבפעם האחרונה אמר שיותר לא יבוא, ומה שהגיע עד עתה היה בטובה בלי שחייב, והבעיה אינה של המזגן ולא של ההתקנה והתיקונים, שהיו בשלמות. אלא בעיות מחמת העבודות של הרכבת הקלה שבאיזור, וזה הרס את המזגן.

הנתבע הסביר את הקלקול שהיה בתוך זמן האחריות, ואיך מה שהחליף שם ותיקן היה בר קיימא, ושהקלקולים האחרים אליהם נקרא ואשר זה מה שכעת הרס את המזגן, הם תוצאות של בעיות בהזנת החשמל שטופלו מחוץ לבנין, ובלי קשר לתקלות שקרו בתוך תקופת האחריות.

הנתבע רצה להביא כעד את החשמלאי שטיפל בתיקון. אך לאור אי סתירה בין הצדדים על העובדות הללו דאז, ביה"ד לא נזקק לדיון עם העדות.

סיכום הטענות: התובעת בדבריה היתה שמא אם זה אותו קלקול שהחל לפני כלות האחריות, אף שטענה זאת בברי מ"מ אין כאן טענת ברי דהיינו מידיעה ברורה. עוד היה משתמע מתוך דבריה לא בפירוש שתובעת מצד אומדנא ברורה ששילמה על מיזוג תקין ומצד זה עליו להחליף את המזגן לחדש. והנתבע טען בברי שזה לא אותו קלקול. (אם טענתו לפטור מחמת אירוע שהוחל מרחוק ע"י פועלים תידחה ע"י מומחה מטעם ביה"ד, זה יתמודד בטענת התובעת).

הוחלט לברר אצל איש מקצועי את השאלה.

הספ"ד הרב ליאנס קישר את בית הדין עם טכנאי מוסמך וותיק בלתי תלוי, והוא השיב על השאלות הבאות: א' האם שייך מצב שמזגן תלת פאזי יתקלקל אם עובדי חשמל מחוץ לבנין יחליפו את סדר חוטי הפאזות. ב' והאם מצוי שיקרה באיזור חפירות ושינויי תוואי

ותשתיות של חשמל שהפועלים ישנו את סדרי החוטים כמה וכמה פעמים בתוך מספר חודשים, וזה יגרום לנזק למזגנים בבניינים שמוזנים מאותם קווי מתח.

תשובת הטכנאי היתה מקצועית מפורטת וארוכה וזהה לחלוטין למה שטען הנתבע בבית הדין.

ובקצרה: שאכן מכשיר הפועל במתח גבוה על תלת פאזי צריך סדר מסויים, ואם יוחלף סדר החיווט הוא ישתבש, ויתכן שמזגן יפסיק לקרר או לא יפיק את מלוא התפוקה שלו. ושינוי מחדש של החוטים יסדר זאת. אבל אם זה יקרה שוב ושוב המזגן יתקלקל לגמרי. ושאי אפשר לשלול שבעבודות חשמל מורכבות מחוץ לבנינים לא יקרה שינויי חוטים, וכאשר בא טכנאי וסידר את הסדר הנכון בארון החשמל הפרטי, ואח"כ הפועלים בחוץ ימצאו את השינוי אצלם ויסדרו אותו, וממילא ההזנה בארון הפרטי שוב נעשית הפוכה, ותקלקל את המכשיר.

פסק דין

לאחר שמיעת טענות הצדדים ועיון בהלכה ובירור מקצועי בנושא, קובע בית הדין שהתביעה נדחית.

וע"ז באעה"ח

(-) ש. חיים דומב, אב"ד; (-) יהושע ווייס; (-) יהושע הלוי לוי.

השאלות לדיון

א' מכשיר שהיתה סיבה לקונה לא להיות מרוצה ממנו קודם כלות תקופת האחריות, ורוצה להחליפו אחרי תקופת האחריות בטענה של אומדנא שע"ד זו לא קנה, האם בטל המכר.

ב' תקופת אחריות האם היא התחייבות לתקינות ושלמות בתוך הזמן מעבר למחוייבות למכור מוצר תקין שיש מצד הדין לכל מוכר חפץ שלא יהיה בו מום. או שהיא הגבלה להודיע שאין אחריות לאחר הזמן הנקוב גם לבעיות שיתכן והם בעצם המוצר הנמכר.

תשובה

א' אין אומדנא מבטלת מקח אלא בדבר שבליבו ובלב כל אדם, ובדבר שהיה ברור שכל דעתו ודעת כל אדם כבר בשעת המקח, ובדבר שלא ביטל בעצמו את האומדנא הזו ע"י שימוש בדבר הנמכר לאחר שנודעה לו האומדנא.

וכן הדין גם בטענות ביטול מקח מחמת מום, ומחמת שני מינים כיון ונמצא חומץ, ומחמת אונאה של יותר משתות.

ואם היתה אחריות מפורשת על המכר והמוכר לא מבצע את האחריות, ה"ז ביטול תנאי מפורש, וביטול תנאי במכר מבטל את המכר. לא מחמת שהאחריות מבטלת ולא מחמת האומדנא שלא היה קונה בלי אחריות או דבר שהתקלקל (ראה להלן שאלו אינן סיבות

מספיקות), אלא בגלל ביטול תנאי המכירה. עמ"ש אמו"ר זללה"ה בפסקי דין ירושלים חלק ט עמ' קעא. ועמ"ש אמו"ר זללה"ה שם בעמוד קיא-קייב ע"פ הרמ"א בחו"מ סימן רלב סעיף ה דבתיקון שהוא פנים חדשות באו לכאן המוכר פטור ולא זה כוונת האחריות, שאין זכות התביעה לתיקון מזכה את הקונה גם לתבוע לבטל את המקח.

ובאם תובע תיקון ולמוכר נוח יותר להחליף, והתובע טוען שאינו מכן להחליף ואם א"א לתקן הוא תובע מקח טעות ורוצה את כספו בחזרה, דן בזה מכבר חבר ביה"ד הגרש"ח ד שליט"א בפסקי דין ירושלים כרך ח עמ' ריז, ומכריע שזה תלוי במנהג, ובהסכמות שכבר הורגלו וקונים על דעת כן, וסתמו כפירוש.

והנה בתוס' בב"ק דף קי ב ד"ה דאדעתא ובכתובות דף מז ב ד"ה שלא כתבו שבמקח שהתקלקל אפילו מיד לא אמרינן אומדנא דע"ד דהכי לא קנה. ועז"נ נסתחפה שדהו. (לולא התחייבות אחריות כמובן, או בדבר שא"א לגלות את המום שכבר היה קודם אלא אחרי השימוש). ועיי' בנתיב"מ סימן ר"ל באמצע סק"א שמחלק שאם היה רגע אחד אחרי המכירה שהיה ראוי ליהנות מהמקח והשתמש בו, כבר א"א לטעון אומדנא, ורק אם אפילו רגע אחד לא היה ראוי יש טענת אומדנא. (ואשר לפי"ז בנידו"ד, המזגן היה תקין בין התיקונים, והמכירה היתה גמורה ואין אומדנא לבטל).

ועיי' במחנה אפרים הל' שכירות פרק ד בתחילתו שמחלק באופן אחר, שאם התקלה בגוף הדבר הנמכר אמרינן אומדנא לבטל, ואם התקלה בדבר אחר אף שזה אונס שא"א להשתמש לא אמרינן אומדנא לבטל אלא נסתחפה שדהו. עיי"ש. (ואשר לפי"ז במזגן שהתקלקל בעצמו שהוא הדבר הנקנה כן אמרינן אומדנא לבטל המקח. ודלא כהנתיב"מ והעולה מדברי תוס'). ועיי' באבן האזל על הרמב"ם סנהדרין פרק ז הלכה ו' באמצע (ד"ה והנה בעיקר דברי הירושלמי ואילך), שחילק בענין אחר. (וי"ל לו"ד שכל הנידון של נסתחפה שדהו דל"א אומדנא זה רק במכר גמור אבל בשכירות אפילו אם ליומי' ממכר מ"מ נסתחפה השדה של הבעלים המשכיר ג"כ ומזליה הוא, ולכן בשכירות כן שייך לומר אומדנא דעל דעת השימוש שכר, וברכישה לא אומרים על דעת השימוש קנה. ואכמ"ל).

ב' מסתבר שאם התברר אחרי תקופת האחריות, שיש מום אשר ודאי היה קיים מלכתחילה, שהמקח בטל גם אחרי כלות תקופת האחריות. והתקופה באה להוסיף אחריות לקונה גם בדברים שאינם מום גמור, כגון קלקול שהפסיק לעבוד. שמצד הדין "נסתחפה שדהו" שאין שום אחריות למוכר, אבל המנהג הוא לתת אחריות עד זמן מסוים, וכן מותנה בשעת המכירה עיי' "תעודת אחריות". והיות וזה מעבר למה שחייב, א"א לחייב את המוכר מעבר לזה אפילו יום אחד נוסף, וחזר הדין שנסתחפה שדהו.

רק אילו התיקון של תוך תקופת האחריות לא היה טוב, היה נשאר חיוב האחריות כי לא תיקן עדיין. אבל קלקול שחל אח"כ מאיזו סיבה אחרי שעבד טוב, אם עבר בנתיים זמן האחריות אין חיוב על המוכר כלל.

ולפי דברי התובעת בדיון אחרי התיקון בכל פעם עבד טוב, והנתבע מסביר שחלה סיבה חדשה שהתקלקל שוב עיי' פעולות שנעשו בחשמל מחוץ לבית. וטוען דא"כ קלקול אחרי תיקון ושכבר עברו י"ב חודשי אחריות, אין תביעה עליו. והתובעת מסופקת בזה, היות וסו"ס זה קלקול חוזר שוב ושוב ומי אומר שתוקן טוב והיה תקין בעת כלות האחריות.

והנה אילו התיקון האחרון היה בתוך תקופת האחריות, ועתה קיימין אחרי תקופת האחריות והשאלה היתה מתי החל הנזק, אם לפני תום האחריות או אחר תום האחריות, לגבי שאלה זו יש להביא מה שנפסק בשו"ע בסימן רכד כל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה וכו' לא הגליד פי המכה הרי זה ספק ועל הטבח להביא ראיה שקודם לקיחתו נטרפה שהרי ברשותו נולד הספק וכו'. וכן בסימן רלב סעיף יא המוכר בהמה לחברו לשחטה ונמצאת טרפה אם נודע בודאי שהיתה טרפה כשלקחה וכו' הוי מקח טעות וצריך להחזיר הדמים ואם לא וכו' על הלוקח להביא ראיה, ואם לא, יפסיד ויתן הדמים וכו'. ומבואר שם בנו"כ שזה מחמת חזקה כאן נמצא כאן היה המום ולא ברשות המוכר שלא בה התעורר הספק.

והיה מקום לומר שהיות והמזגן ברשות התובעים עליהם הראיה לחייב את הנתבע בספק זה. דכאן נמצא כאן היה ותולים שהספק והריעותא נולד ברשותם. אבל יש מקום לומר שבנידו"ד אין הרשות מכרעת את הספק דאף שיש חזקת כאן נמצא וכו' מ"מ הטענה היא שהאחריות מחייבת גם על הרשות של הקונים, ומה לי כאן נמצא הרי פה גופא הספק על מי חובת האחריות. ואולי זה תלוי בדברי הסמ"ע בריש ס' רכד שם שברשות שאינה מכרעת כגון באגם, מכריעים לפי הבעלות. אך אולי נימא שחזקת הגוף דהשתא אומרת שהריעותא החלה ברשות זו כמה שיותר מוקדם דהיינו לפני כלות י"ב חודשים. ואפשר שכך עולה מדברי קצוה"ח בסי' רכד סק"ב. ואכמ"ל. והיה לחייב את הנתבע באחריות.

ולכאוי יש לתלות נידון זה בחקירה הנ"ל, אם תקופת האחריות המפורשת באה להגביל ולקצר שאח"כ לא, אבל תוך התקופה זה ודאי באחריות, א"כ לפי הקצוה"ח וסברא הנ"ל הנתבע חייב. אבל אם האחריות המפורשת בתנאי המכירה באה להוסיף על החיוב הטבעי שהוא על מומים ידועים שהיו קודם, ולולא ההתחייבות לא היה שום חיוב על המוכר. הוי אומר שהחפץ לגמרי ברשות הקונה כבר לפני תום האחריות. וא"כ אם יש ספק, הספק הוא ברשות הקונה וגם לפי הקצוה"ח הנ"ל הנתבע פטור. ודוק.

אבל לפי דבריהם, הנתבע תיקן אפילו מעבר לתקופת האחריות. רק שכעת כבר קצרה ידו וסובר שאין זה מחובתו. א"כ אין השאלה דלפנינו מתי החל הקלקול, אלא רק האם הקלקול הנוכחי הוא סימפטום ממה שהתקלקל כבר בתוך התקופה. או שהוא סיבה חדשה שלא היתה קיימת אז.

ועל זה הוכח מהבירור המקצועי שהטענה של הנתבע סבירה מצד המציאות וההיתכנות. ושפיר נחשב לכופר בטענת ברי.